

NEKROLOG: MIKLÓS TAKÁCS, 1933–2013

An Obituary: Miklós Takács, 1933–2013

Márta Toldi Pallósi, Jože Vugrinec

Slika 1: Miklós Takács

Bibliotekar in bibliograf Miklós Takács je bil do 1. aprila letos (2013) še obiskovalec naše knjižnice, knjižnice Dániel Berzsényi v Szombathelyu (slovensko Sombotel). Pozneje se nismo več srečali, čeprav smo trdno verjeli, da nas pokliče po telefonu in vpraša: »Kako ste, kaj novega se dogaja v knjižnici?« Toda čas je ustavil njegovo bogato življenje in s tem njegov velik življenjski opus ter strokovno delo, predvsem na knjižničarskem področju.

Rojen je bil 3. decembra 1933 v Kámonu v Železni županiji na Madžarskem, umrl pa je v Sombotelu 1. aprila letos, torej v 80. letu starosti. Od njega smo se z žalostjo v srcih poslovili in ga s spoštljivimi spomini nanj in na njegovo veliko bibliotekarsko, bibliografsko ter pedagoško delo pokopali na mestnem pokopališču v središču Železne županije v petek, 12. aprila 2013. Delegacija pomurskih knjižničarjev, ki se je pogreba

udeležila, mu je pred mrtvaški oder poleg šopka belih rož v mislih položila še pristrčno zahvalo za vse, kar je na področju knjižničarstva storil dobrega za porabske Slovence na Madžarskem in prekmurske Madžare na Slovenskem. In za pristno prijateljstvo z njimi, knjižničarji in kulturniki.

Na to, kaj vse je pustil za sabo, bo še nekaj časa težko odgovoriti. Brez dvoma je predstavljal pomemben del Županijske knjižnice Dániel Berzsényi v Sombotelu, v kateri je bilo znanje prosto dostopno za vse uporabnike. Na teh temeljih smo varno gradili, sprejemali nove izzive, bili smo prepričani, da znanje, bralna in splošna kultura v madžarskem nacionalnem knjižničarstvu in v sodelovanju s knjižničarji iz Pomurja v Sloveniji pomagajo ohranjati madžarski jezik, pri ljudeh večajo občutek pripadnosti njihovim narodnim koreninam, zgodovini, običajem in navadam. Na teh temeljih smo bili iz leta v leto bolj ustvarjalni – iskali, širili in bogatili smo izzive, bili smo prepričani, da branje, znanje, izkušnje in informacije lahko uporabimo v korist in zadovoljstvo naših prijateljev, tudi pomurskih, naših obiskovalcev in vseh uporabnikov knjižničnih storitev.

Miklósa Takácsa je v mladosti najprej zanimala medicina, vendar se je – iz nam neznanih razlogov – kmalu odločil za študij na Visoki pedagoški šoli Apáczai Csere János v Budimpešti, in sicer na smeri bibliotekarstva. Že v času študija je imel možnost spoznati čare naše stroke in velike osebnosti v njej – med njimi pomembne prednike sombotelskega bibliotekarstva. Svojo kariero in delo je verjetno tudi zaradi njih v celoti posvetil sombotelski Županijski knjižnici Dániel Berzsényi.

Vse od leta 1954 do upokojitve leta 1994 je bil ena najpomembnejših osebnosti knjižnice: prvo leto je bil v njej referent za izobraževanje kadrov, nato šest let namestnik ravnatelja, več kot 33 let pa jo je kot direktor tudi vodil. Več kot četrto stoletja je bil ob rednem delu v knjižnici tudi visokošolski učitelj; za uspešno pedagoško delo je dobil več priznanj. Svoje sodelavce in več generacij študentov je uspešno motiviral za temeljito delo, vztrajnost, samodisciplino in predvsem za spoštljiv odnos do uporabnikov knjižnice.

Zapustil je izjemen ustvarjalni opus. Vsega, kar je na bibliotekarskem in kulturnem področju znanstvenega in strokovnega ustvaril, ni mogoče naštet. Omeniti velja le najpomembnejše dosežke: štiri desetletja je bil ustanovitelj in urednik strokovne bibliografije *Železne županije*. Bil je avtor *Bibliografije strokovnih revij in časopisov Železne županije*, urednik serije *Biobibliografskih zvezkov Železne županije*. Najpomembnejše delo, krona njegovega opusa, pa je vsekakor domoznanska *Bibliografija Sombotela*, ki jo je dokončno sestavil in izdal, ko je bil že upokojenec.

Veliko pozornosti je namenil promociji leposlovja. V Sombotel in v okrajne mestne knjižnice Železne županije je vabil celo vrsto sodobnih uglednih literarnih ustvarjalcev. Njegov cilj je bil, da bi obiskovalcem knjižnic in ljubiteljem lepe besede čim bolj približal sodobne literarne ustvarjalce. Med drugim je bil prijatelj pesnika Sándorja Weöresa in njegove žene Amy Károlyi. Kako tesna prijatelja sta bila, je razvidno iz njegovih besed, ki jih je izrekel ob koncu 90. let po težji operaciji, ki jo je srečno preстал: »Menda sem že sanjal, da letim med kopastimi oblaki in z mahanjem rok pozdravljam strica Sándorja.«

Ves čas je trdil, da sta vlogi mestne in županijske knjižnice neločljivo povezani. Ko so leta 1970 po njegovi zaslugi in pod njegovim strokovnim vodstvom v Sombotelu odprli novo knjižnico, je postala njegov drugi dom. Zgrajena je bila po takratnih evropskih standardih. Ko so na Madžarskem po zakonu o obveznem knjižnem primerku začeli razpošiljati obvezne izvode, je v Sombotelu uspel ustvariti eno najbogatejših knjižničnih baz znanja na Madžarskem. V njegovem času je nekdanja mestna knjižnica postala bogata, urejena, sodobna splošna znanstvena županijska knjižnica z različnimi storitvami za vse obiskovalce.

Bil je odprt za najrazličnejše stvari: več desetletij je bil aktiven član različnih strokovnih organizacij, med drugim zelo ustvarjalen v Društvu madžarskih bibliotekarjev, v skupini direktorjev županijskih knjižnic na državni ravni, v regionalni delovni skupini knjižničarjev pri Madžarski akademiji znanosti v Veszprému ter v delovni skupini Alpe-Adria. Svoje bibliotekarske izsledke je redno objavljval v strokovnih publikacijah, mlade kolege pa je ves čas spodbujal k raziskovalnemu in strokovnemu delu. Še več, skupaj s sodelavci in s katedro za bibliotekarstvo na Visoki pedagoški šoli v Sombotelu je ustanovil sombotelsko šolo bibliotekarstva.

Dovzeten je bil za vsakršno vrsto sodelovanja, tudi mednarodnega. Posebej s slovenskimi knjižničarji in kulturniki je že v prvi polovici 60. let prejšnjega stoletja navezal prijateljske in delovne stike; od takrat prav letos mineva pol stoletja. Leta 1962 so v Sombotelu namreč potekali prvi razgovori o izmenjavi slovenskih knjig za porabske Slovence in prekmurske Madžare (na slovenski strani sta na njih sodelovala Nikica Brumen, takratna ravnateljica soboške študijske knjižnice, in dr. Vanek Šiftar, pravnik, publicist in znanstveni delavec, na madžarski pa Miklós Takács, takratni ravnatelj sombotelske županijske knjižnice). Prva vzajemna zamenjava je bila opravljena že prihodnje leto, 1963. Leta, ki so sledila, so le še bogatila prijateljstvo, vzajemno pomoč in sodelovanje. Izmenjavi knjig so sledile izmenjava publikacij, medbibliotečna izposoja in znanstveni posveti – prvi npr. leta 1966, ob 20. obletnici smrti dr. Avgusta Pavla (1886–1946), do danes najpomembnejšega človeka, ki je pisal v madžarščini ter prevajal iz slovenščine v madžarščino in ki je veliko napravil za znanstveno in kulturno zблиžanje

med Slovenci, njegovim narodom, in Madžarsko, njegovo poznejšo domovino. Sledili so strokovni posveti (nekaj jih je pozneje še omenjenih), posredovanje slovenskih novosti na področju bibliotekarstva madžarskim kolegom in obratno – madžarskih slovenskim na strokovnih posvetovanjih –, dogovori direktorjev obeh knjižnic o novih oblikah sodelovanja in drugo (vzajemno izobraževanje mladih knjižničarjev in bibliotekarjev, skupna postavitvev tematskih razstav, spoznavanje novih knjižnic na Madžarskem in v Sloveniji itd.).

Sredi 90. let je nastal monografski fokus tega sodelovanja – dvojezični zbornik z značilnim naslovom *Sodelovanje ob meji in s* podnaslovom *Knjižničarski dan*. Uredila sta ga Miklós Takács (čeprav je bila tedaj direktorica sombotelske knjižnice že Márta Toldi Pallósi, ki je napisala tudi uvodne misli v monografijo) in direktor murskosoboške knjižnice Jože Vugrinec, bil pa je rezultat dveh strokovnih srečanj bibliotekarjev z obeh strani meje leta 1996. Izšel je ob 35-letnici sodelovanja med Županijsko knjižnico Daniel Berzsényi Szombathely ter Pokrajinsko in študijsko knjižnico Murska Sobota. Prvo srečanje je bilo v Murski Soboti 28. oktobra 1994, drugo pa 26. maja 1995 v Monoštru (Szentgotthárd), torej v središču Porabja na Madžarskem, kjer poleg Nemcev in Madžarov živijo tudi Slovenci.

Pokojni, prijatelj Slovencev in prekmurskih Madžarov Miklós Takács, v svojem predavanju *Stiki med knjižnicami v Železni županiji in v Prekmurju (1962–1995)* v omenjenem zborniku ugotavlja, da so se stiki na človeški ravni začeli že med letoma 1962/63. Morda je v tem prispevku najpomembnejša njegova mila, prijateljska ugotovitev o sodelovanju knjižničarjev z obeh strani meje v času, ko je bila med obema državama vzpostavljena t. i. »železna zavesa«. V svojem referatu med drugim zapiše: »Morda ni neskromna ugotovitev, da se je medknjižnično sodelovanje knjižničarjev iz Murske Sobotice in Szombathelya, za kar smo se odločili v letih 1962–63, skovalo bolj pristno in iskreno od splošne prakse narodnostnih kulturnih stikov. Namera, ki ni hotela nič več kot s pisano besedo pomagati državljanom v neugodnem položaju pri človeški drži in duhovni bogatitvi, je bila odkrita in čista. Če si na področju sodelovanja karkoli zasluži praznični poklon, je to prav gotovo to odkrito in čisto prizadevanje za vzajemno pomoč.« (Prej omenjeni zbornik, str. 29.)

O izredno vzajemnem, naklonjenem sodelovanju Miklósa Takácsa je v tem kratkem slovesu od našega prijatelja, nekdanjega delovnega kolega na visokem županijskem knjižničarskem položaju ene najbogatejših madžarskih županij in knjižnic, predvsem pa karakterno čudovitega in svetovljansko naravnaneega človeka, kaj več nemogoče povedati. Dodajmo le še to, da je dobrega četrto stoletja na knjižničarskem in kulturnem področju delal v dobro obeh narodnosti – slovenske na Madžarskem in madžarske v Sloveniji. Za to delo in za prijateljski odnos do nas vseh, ki smo se skupaj z njim trudili

za iste cilje, smo mu pomurski knjižničarji ob praznovanju 50-letnice soboškega povojnega knjižničarstva in ob 40-letnici nekdanje Študijske knjižnice Murska Sobota izrekli javno zahvalo in mu podelili posebno priznanje.

In še: zvest je bil tudi svojim predhodnikom, ki so položili temelje sombotelskega bibliotekarstva in po katerih se je zgledoval. Zlasti je cenil dr. Avgusta Pavla. Ves čas je izrekal hvaležnost dobrotnikom knjižnice, predvsem dr. György Gondi in prof. Lajošu Ištvanu. Ta je pogosto javno hvalil znanstveno in kulturno vlogo sombotelske knjižnice v Podonavski regiji na Madžarskem, pa tudi širše, kar je našemu dragemu kolegu in direktorju še posebej – in to upravičeno – godilo.

Za svoje vsestransko in požrtvovalno delo je bil večkrat pohvaljen. Med prvimi v državi, v zgodnjih 70. letih, je dobil najprestižnejšo bibliotekarsko nagrado – spominsko medaljo Ervina Szaba (ta je bil znan madžarski bibliotekar, pobudnik ljudskih knjižnic na Madžarskem). Leta 1978 je prejel državno odlikovanje, ob upokojitvi pa bil odlikovan z madžarskim redom za zasluge z malim križem. Vendar je najraje govoril o dveh domačih, lokalnih priznanjih: o spominski medalji Avgusta Pavla in kulturni nagradi mesta Sombotel za življenjsko delo. Ob svojem 75. rojstnem dnevu in ob prejetju zlate diplome je v enem od intervjujev izjavil: »Če bi lahko še enkrat začel delati, bi ponovno želel postati bibliotekar v Sombotelu.« Tej izjavi se ne gre čuditi, če vemo, da je bil z vsem srcem in dušo bibliotekar in kot tak zelo spoštovan in cenjen prebivalec mesta Sombotela. Ob podelitvi nagrade za življenjsko delo je to potrdil tudi dolgotrajen aplavz navzočega občinstva. Tako aplavdiranje je bilo pričakovati, saj ni bil le delovno ustvarjalen človek; bil je tudi človek lepega značaja. Vsi, ki smo ga poznali, smo ga cenili, spoštovali in imeli radi.

Bibliotekarstvo mu je poleg družine – soproge in treh hčera – pomenilo vse. Zato ne more biti naključje, da je veliko delal in veliko ustvaril. V družini pa je imel ves čas tudi blagodejno podporo; »njegova dekleta« s soprogo na čelu so bila ob njegovih številnih službenih zadržanostih in odsotnostih neskončno potrpežljiva z njim. To mu je vlivalo vedno nove fizične in psihične moči za delo in ustvarjanje.

Tudi po upokojitvi so ga ves čas zanimali dogodki v knjižnici, saj je bila ta njegov drugi dom. Kmalu pa smo ugotovili, da se kot upokojenec težko znajde, težko najde svoje mesto. Manjkale so mu naloge in izzivi. Ampak bili smo srečni, da nas je, če mu je zdravstveno stanje dopuščalo, kdaj prišel obiskat ali se je udeležil kake prireditve. V zadnjih letih smo zaskrbljeno opazovali njegov boj z boleznimi in utrujenostjo. Mi, njegovi nekdanji najbližji sodelavci, smo ga v tem boju lahko samo občudovali. In mu vlivali upanje.

Pred kratkim, ko smo imeli obletnico knjižnice – t. i. praznik knjižnice – nas je obiskal. Kot vedno je bil nasmejan, vesel, morda celo srečen. Tak bi moral ostati v našem spominu. Prepričani smo, da tudi bo. Več kot vreden je naše zahvale in spomina, nas, njegovih sodelavcev, knjižničarjev iz Železne županije, meščanov Sombotela, samouprave Železne županije in knjižničarjev iz tujine, posebej slovenskih iz pomurske regije.

Spoštovani sodelavec, dragi prijatelj Miklós Takács, zapuščamo Te v prepričanju, da si v svojem življenju dal bibliotekarski stroki v svoji županiji, v svoji državi in širše veliko več, kot lahko dá človek v enem samem življenju. Hvala Ti!

dr. Márta Toldi Pallósi

Knjižnica Berzsényi Dániel Szombathely, Antall József tér 1
9700 Szombathely, Madžarska
e-pošta: ptmarta@bdmk.hu

Jože Vugrinec

Bogojina 111, 9222 Bogojina
e-pošta: vugrinecjoze@gmail.com